

DOI: 10.7596/taksad.v2i1.188

Modern Türk Çocuk Şiirinin Dil ve Üslup Özellikleri

Language and Style Issues on Modern Turkish Child Poems

Cemil MEMMEDOV¹

Abstract

Poem is one of the literary kinds which are the most encountered by children. One of the important issues to be considered in being successful for child poems is their language and style properties. Language and style issues play crucial role on making poems understood and liked by children through perceiving them. We can say that it almost forms the soul and the foundation of child poems. As the style that was used in child poems in 1970-1990's in Turkey indicates the specific reflective style of Turkish child poets, it reflects the language and style opportunities of this period as well. Nowadays, a lot of successful child poems have been written. However, the most important and obvious problem of the language and style issue about this period had become the ignorance of child's world and their psychological condition. In addition to this, some points in child world were not analyzed detail. In the article the language and style of the child poetry which has been written in the years between 1970-1990's was studied on the base of poems of the period.

Keywords: Turkish poem, child poem, language and style in poem.

---

¹ Qafqaz Üniversitesi doktora öğrencisi - Bakü/Azerbaycan

Özet

Şiir çocukların en çok karşılaştıkları edebi türlerden biridir. Çocuk şiirlerinin başarılı olması için dikkat edilmesi gereken meselelerden biri de şiirdeki dil ve üslup özellikleridir. Şiirlerin çocuklar tarafından algılanarak idrak edilmesinde, sevilmesinde dil ve üslup özellikleri önemli role sahiptir. Türkiye’de 1970-1990’lı yıllarda çocuk şiirlerinde kullanılan üslup Türk çocuk şairlerinin özgün ifade tarzını gösterdiği gibi aynı zamanda dönemin dil-üslup imkânlarını da yansıtmaktadır. Bu yıllarda birçok şair tarafından başarılı çocuk şiirleri yazılmıştır. Fakat dönemin dil-üslup meselelerinde karşılaşılan en önemli özellik çocuk dünyasının, çocuk psikolojisinin ve genel olarak çocuk inceliklerinin yeterli düzeyde dikkate alınmamasıdır. Makalede 1970-1990’lı yıllarda yazılmış çocuk şiirlerindeki dil ve üslup özellikleri dönemin şiir örnekleri doğrultusunda ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Türk şiiri, modern şiir, çocuk şiiri, şiirde dil ve üslup.

Giriş

Dünyada çocuk edebiyatının değeri, çocukluk döneminin insan hayatındaki önemi ve edebiyatın eğitsel yönünün her geçen gün daha iyi anlaşılması sebebiyle artmaktadır. Türkiye’de de özellikle XX asrın ortalarından itibaren daha hızlı gelişmekte olan çocuk edebiyatına günümüzde büyük önem verilmektedir. Fakat bu gelişim sürecinde gerektiği şekilde tam anlaşılabilen çocuk edebiyatı çok defa başarısız eserlere kurban edilebilmektedir. Aslında bu süreçte çocuk edebiyatından daha çok çocuğun dünyası, psikolojisi ve ihtiyaçları tam olarak anlaşılabilmemiştir. Çocuk edebiyatı uzmanları çocuk edebiyatından bahsederken onu genel olarak çocuğun dünyasına ve seviyesine hitap edebilecek eserler topluluğu olarak tanımlamaktadırlar. “Çocuk edebiyatı çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyattır” (Şirin, 2000: 9). Bu alandaki tanımlar genel olarak “çocuğa göre” temel kuralı üzerine kurulmuştur.

Edebiyatın çocuklar için en önemli özelliklerinden biri de onun dilidir. Çünkü dil çocuğun kendisini ve çevresini tanımasına, güzel konuşmasına, estetik duygularının gelişmesine olumlu etkilemektedir. Burada önemli konulardan biri çocuk ve şiir arasındaki ilişkidir. Bir başka deyişle çocuk şiirleriyle çocukların dil gelişimi ve hayal dünyası arasındaki benzerliktir. A. F. Oğuzkan çocuğun dil gelişimi ve şiir arasındaki benzerliği şöyle açıklamaktadır: “Çocuk daha konuşmaya başlarken şiir cümlesinin yapısına uygun bir yol tutar, kafiyeli olan ve ses özelliği bakımından birbirine çok benzeyen kelimeleri kullanır. Esasında dikkat edilirse, çocukların kelimelere başka bir hava, başka bir güzellik kattıkları

görülür. Onlar yetişkinlerin klişe halinde kullandıkları sıfat takımlarına, mecazlara ve benzetmelere pek itibar etmezler. Kendi iç dünyalarını ve düşünme tarzlarını yansıtan şekilleri tercih ederler. Böylece şairle çocuk anlatım serbestliğinde, yenilik ve tazelik ardında gitmekte birleşmiş olurlar.” (Oğuzkan, 2000: 249). Bu benzerlik başta çocuğun duygusal ve zihinsel gelişimi olmak üzere birçok gelişim alanlarını da desteklemektedir.

Şiirin en önemli özelliklerinden biri de onun çocuklardaki ritim ve uyum duygusunu beslemesidir. Bilindiği üzere, çocuklar tekrarları ve ritmi sevmektedir. Çocuk doğduktan sonra ilk duyduğu edebi türler ninnilerdir. Ninnileri dinlerken çocuklar adeta büyülenmektedirler. Ninnilerdeki ahenk, ritim, müzik ve sözlerin tekrarı çocuğu rahatlatarak farklı dünyalara taşımaktadır. Dünyaya geldikten kısa bir süre sonra çocuklar heceleri, daha sonraysa söz ve kısa cümleleri defalarca tekrarlamaktan zevk almaktadırlar. Belki de bu nedenle çocuklar ninni, tekerleme, bulmaca ve şiir gibi türleri sevmektedirler. “Gelişimin her döneminde çocuk, şiir dinlemekten, okumaktan, dinlediği veya okuduğu şiirler içinde sevdiklerini ezberlemekten zevk duyar. Durağı, kafiyesi ve iç uyumuyla şiir, her çocukta var olan ritim duygusunu besler. Olayları, canlı ve cansız varlıkları, insanları duygulu, renkli ve etkili bir dille anlatan şiir, çocuğun birtakım ruhsal ihtiyaçlarını da karşılar. Doğaya ve olaylara bakış yönünden şair ile çocuk arasında bir benzerlik vardır. Bundan dolayı çocuklar için şiir dünyası büyük bir huzur ve mutluluk kaynağıdır.” (Oğuzkan, 1995: 17) Şiir çocuğun gelişim sürecinin her döneminde onun ilgisini çeken ve edebi ihtiyaçlarını karşılayabilen vazgeçilmez bir tür olarak gösterilebilir.

Çocuklar için yazılmış başarılı şiirler, çocuğun dünyasını zenginleştirebilmekte, onun güzellik anlayışını ve edebi zevklerini geliştirebilmektedir. Bu nedenle çocuk şiirlerinde dil ve üslup büyükler için yazılan şiirlerden daha çok önem arz etmektedir. Üslup gelişmiş bir dilin "özü" olduğu gibi, bedii edebiyat sanatında ve ilminde de büyük öneme sahiptir (Budakov, 1967: 101). Dil ve üslup her bir yazarın ve şairin kendine özgü ifade tarzı, onun duygularının tezahür biçimi ve eserlerinin yazılma sürecinde ortaya koyduğu esas sanatsal özelliklerinin ve kabiliyetlerinin tamamıdır. Kendine özgü dil ve üslup özelliklerine sahip bir yazar başarılı olmadığı gibi, başarılı sanat eserinin de bulunması olanaksızdır (Esgerli, 1989: 95). Bir başka ifadeyle dil ve üslup bir edibin kişisel olarak kendi sanatını topluma yansıtmaya biçimindeki başarısının ölçütü olarak ta algılanabilir.

Dil ve üslup özelliklerinde şairlerin özgünlüğü büyük önem taşısa da bu özellik tek başına yeterli olmamaktadır. Bu açıdan birçok edebiyatçılar dil ve üslubun kişisel özgünlüğünü vurgularken onun diğer özelliklerine de dikkat çekmektedirler. Örneğin, V. Qusev, A. L. Yefimov, V. Vinoqradoy, Ö. Demirçizade gibi edebiyatçılar dilin ve üslubun edebi yönden üstünlüğe ve toplumsal dile sahip olmasını, kurallara dayalı, uyumlu ve anlaşılır olmasını aynı zamanda duygusal ve sanatsal değerler taşıması gerektiğini de belirtmektedir (Ehmedova, 2006: 122). Genel olarak edebiyata özgü bu özellikler çocuk şiirleri ve şairleri açısından daha çok önem taşımaktadır.

Her bir çocuk şairinin kendine özgü ifade tarzını ve üslubunu belirlemesi, çocukların yaş seviyesine bağlı olarak meydana gelen farklar, çeşitli dönemlerde çocuk şiirlerinin dil ve üslup imkânları çocuk şiirinde, hatta tüm çocuk edebiyatında kullanılabilir bir dilin gelişmesine etkisini göstermektedir. Özellikle şairin duygu ve düşüncelerini ifade şekli ve tarzı şiiri basit düzyazıdan ayıran önemli özelliklerden biridir. S. K. Yetkin bu konudaki görüşünü ifade ederken şairin basit kelimelerle içinde yaşadığımız dünyaya hiç benzemeyen bir dünyayı oluşturmasına hayret etmektedir (Yetkin, 1969: 10). O, şairin başarısını, kelimelerin günlük anlamlarını unutturan duyarlılığına ve ustalığına borçlu olduğunu belirtmektedir. Gerçekten usta şair basit kelimelerle tarif ettiği çok farklı dünyaları bizim hayalimizde başarıyla canlandırabilmektedir.

Türk çocuk edebiyatı tarihini incelediğimizde farklı dil ve üslup özellikleri taşıyan bir birinden değerli eserlerle karşılaşmaktayız. Türk çocuk şiirinin ilk örneklerinden olan Tevfik Fikret'in "Şermin" eseri dil ve üslup özellikleri bakımından da önemli bir örnek teşkil etmektedir. Şiirdeki dil ve üslup çocukların dünyasına seslenebilecek niteliktedir. Eseri incelediğimiz zaman ilk dikkati çeken özellik şiirde yazıldığı dönemin diline oranla çok sade bir dil ve üslubun kullanılmasıdır. Osmanlı döneminde yazılmasına bakmayarak "Şermin'in" dili bu gün de rahatlıkla anlaşılmalıdır:

Açıl perde, açıl perde
Sen açıldın, güneş nerde?
Bizi galiba unutmuş;
Hayır, onu bulut yutmuş (Fikret, 1965: 49)

Modern Türk çocuk şiirlerinde değişmekte ve gelişmekte olan dil-üslup sisteminin geçtiği süreçte başarılarla beraber birçok problemlerle de karşılaşmaktadır. Özellikle çocuk dünyasının, çocuk psikolojisinin ve genel olarak çocuk inceliklerinin yeterli düzeyde dikkate alınmaması bu sorunların önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Çocuklara özgü bu önemli faktörlerin dikkate alınmaması çocuk şiirlerindeki dil ve üslup özelliklerinin doğru tanımlanmasını zorlaştırmaktadır.

Çocuk şiirleri basit, açık ve anlaşılır dilde olmalı, çocuğun dil seviyesini geliştirmeli, kelime dağarcığını artırmalıdır. Aynı zamanda çocukların anlama ve yaş seviyelerine uygun ifadeler kullanılmalıdır. Özellikle ilkökul öğrencileri için yazılan şiirlerde mısra ve dizeler mümkün olduğunca kısa, fikirler açık ve anlaşılır, ifadeler bilinenden bilinmeyene kuralına uygun olmalıdır. Ayhan İnal'ın küçük öğrencilere hitaben yazdığı "Sevgili Öğretmenim" adlı şiirinde mısra ve dizeler kısa, fikirler ise anlaşılırdır:

Okumayı, yazmayı,
Resim, şekil çizmeyi
Sen öğrettin her şeyi
Sevgili öğretmenim.

Gizlidir derdin, öfken
Mutlusun öğretirken
Candansın “Yavrum!” derken
Sevgili öğretmenim. (İnal, 1992: 63)

Dil ve anlatım yönünden çocuk eserlerinde Meral Alpay’a göre aşağıdaki özelliklerin olması gerekmektedir (Alpay, 1975: 88):

1. Milli dil kullanılmalı, gerekmedikçe yabancı kelimelere yer verilmemelidir.
2. Dil doğal ve basit olmalı, çocuğun dil zevkini ve sevgisini geliştirmelidir.
3. Çocuğun sahip olduğu dil seviyesinden başlayarak kelime dağarcığını zenginleştirmelidir.
4. Cümlelerde çocukların kavrama yeteneklerine, yaş ve yaşam düzeylerine uygun kavramlar kullanılmalı, ilk sınıflarda uzun cümle ve paragraflardan uzak durulmalı, düşünceler açık ve net olarak verilmeli, açıklamalarda da yakından uzağa ve bilinenden bilinmeyene kuralına dikkat edilmelidir.
5. Çocuk eserleri resmi dil kurallarına uygun olmalıdır.

Çocuklar için yazılmış şiirlerin dil ve üslubu çocukların hayal dünyasına canlılık getirebilecek özellikleri taşınmalıdır. Çünkü çocuk dünyasında oluşan yaşam coşkusu, sevinç ve heyecan onda ilgi ve öğrenme duygusunu güçlendirebilmektedir. Bu nedenle şiirin sözleri zengin anlamlı, etkili, ahenkli olmalı, çocuğun düşünce dünyasına, hayal gücüne ve duygularına seslenebilmelidir. Özellikle kalıplaşmış ve kuru benzetmeler ve ifadeler kullanılmamalıdır. Örneğin Bestami Yazgan’ın “Bahar sevinci” şiirinde çocuk dünyasına seslenen bu canlılık gözlemlenebilmektedir:

Çocuklarla beraber
Kuzular kırdan oynar,
Sevinçle akar pınar
İlkbahar geldi diye.

Ağaç meyveye durur.
Muz, portakal, nar verir.
Kırlar sevinçle erir
İlkbahar geldi diye (Yazgan, 2010: 12-13).

Azerbaycan’ın önemli şairlerinden Semed Vurgun çocuk edebiyatından bahsederken "Çocuk kalbini eğitirken ona yaşam ve doğanın gerçekleri ile destek vermeliyiz. Bu hakikat o kadar geniş, renkli, anlamlı ve güzel ki, onun hiç bir boyaya, renge ve uydurmalara ihtiyacı yoktur" düşüncesini ileri sürmektedir (Vurgun, 1970:3). Ayla Çınaroğlu’nun “Baykuş” şiiri

bir çocuğun hayal gücü, duygu zenginliğini ve renkliliğini yansıtan güzel şiir örneklerindedir:

Baykuş baykuş derlerdi de
Görmeyi çok isterdim
Adı “Bay” olduğuna göre
Kibar bir kuş zannedirdim
Geçen akşam gördüm ilk kez
Hiç de kibar değildi
Tünemiş karşı bacaya
Bir selam bile vermedi.
Üstelik gün ışığında
Görünmezmiş ortalarda (Çınaroğlu, 1999: 46)

Bir diğer önemli konu ise çocuk şiirlerinde uzun tasvirlerden kaçınmanın gerekliliğidir. Çünkü çocukların herhangi bir konuya yoğunlaşma süresi kısa olduğundan çocuklar sonucu kısa sürede görmek istemekte ve uzun tasvirlerden sıkılabilmektedirler. Aynı zamanda şiirdeki mısraların kimin dilinden söylendiği açık ifade edilmediğinde veya mısralar geç anlaşıldığında da, çocukların şiir üzerinde dikkat ve ilgileri azalabilmektedir. Bu da çocuğu şiirden soğutabilecek nedenler arasında gösterilebilir. Bu nedenle çocuk şiirlerinde şiirin kimin tarafından söylendiği çok önemlidir. Çocuk edebiyatında şiirler daha çok çocuğun kendi dilinden, ebeveynin veya büyüklerin dilinden, doğa olaylarının dilinden verilmektedir. Örneğin Coşkun Ertepinar’ın “Bebeğin uykusu” şiirinde çocuğa ve onun ablasına bazı seslenişler vardır. Fakat şiirin başından sonuna kadar, hitap eden kişinin kim olduğu bilinmemektedir. Şiir çok güzel ve akıcı üslupta yazılmışsa da kimin dilinden söylendiği bilinmediği için çocuklarda bir şaşkınlık meydana getirebilmektedir:

Uyur artık, uyur şimdi
Kuşlar, ağaçlar uykuda!
Nefes nefes büyür şimdi
Kapar gözlerini o da...
.....
Günün altın arabası
Yüce dağlar ardındadır.
Uyandırma, sus ablası,

Uyku masal tadındadır. (Ertepinar, 1978: 22-23)

Çocuğun kendi dilinden verilen şiirlerde çevresi, anne ve babası, öğretmenleri vb. ilgili konuşan çocuk, hayatı kendi mantığıyla ifade ederek kendisini çevreye onaylatmaya çalıştığı gibi duygusal saflığını, samimi duygularını, hazırcevaplığını da okura yansıtabilmektedir (Ehmedova, 2006: 110). Örneğin Gökhan Akçiçek’in aşağıdaki mısralarındaki çocuğun babasına karşı sevgisi çocuğun kendi dilinden verilmiştir:

Çok yağmur yağdı bu kış
Bahar geldiğinde kırlarda
Çiçekler toplayacağım,
Ve hepsini doya doya
Koklayacağım
Belki duyarım diye
Dokusunu babamın.(Akçiçek, 1995: 69)

Yetişkin veya ebeveynlerin, dilinden söylenmiş şiirlerin bir kısmı doğrudan somut detaylar, ilişkiler, sorunlar üzerinde kurulsa da, bazen bu tarz çocuk şiirlerinde retorik somut anlatımın önüne geçebilmektedir. Doğal olarak o zaman şiir, çocukların kalbine yol bulmakta, hatta anlaşılmakta zorlanmaktadır. Örneğin aşağıdaki mısralarda bu sorunu gözlemleyebiliriz:

Oynıya oynıya büyüyeceksin bu bebeklerle
Zeynep'le, Gül'le, bisikletle, çiçeklerle
Büyüyeceksin... ışık ışık, dünya dünya
Gerçekle yüz yüze geleceksin bitecek rüya
Dilerim beklesin seni hayat yolunda

Sahici bebekler, büyük bir sevda (Minnetoğlu, 1979: 207)

Edebiyatta önemli bir yeri ve fonksiyonu olan belagat ve sanatsallık üslubu önemli öğelerdendir. Onun etkisi çocuklarda kendini daha net hissettirebilmektedir. Çocuk düşüncelerinde belagatli kelimenin gücü ile oluşturulan dünya bazen gerçek dünyadan daha etkili olabilmektedir. "Ne tarihçinin, ne psikoloğun, ne de filozofun ifade edemediği düşünceleri Shakespeare estetik olarak ifade etmeyi başarmıştır" düşüncesi edebiyatın bu fonksiyonunun gücünü yeterince ortaya koymaktadır (Qeql, 1971: 6).

Modern Türk çocuk şiirinin dili yeterince belagatli, samimi bir dildir. Zaten içtenlik belagatli yazmanın ilk şartlarındandır. Fakat buna rağmen bazen sadece "yazmak" için yazan çocuk şairlerinin samimi ifade ve sanatsal değerden yoksun eserleri bu kuralı ihlal edebilmektedir. Aslında başarılı çocuk şiirlerinin ortaya çıkması için şairlerin görevi dilin zengin anlatım imkânlarını ve sanatsal özelliklerini ustalıkla kullanmak ve dille şiir sanatının sentezini esas almaktır. Çünkü edebiyatın temel malzemesi olan dilin kendisi zaten sanatsaldır. Mustafa Ruhi Şirin'in "Yağmur Hanım" şiirinde şair bulutları çocuğun dilinden içten ve süslü bir dilde ifade etmiştir:

Beyaz bulut gökte uçar
Damla damla çiçek açar
Bazen beyaz bazen sarı
Gök annenin gözyaşları

Bulut değil su kafesi
Bir türküdür yağmur sesi

Tık tık cama kim vuruyor

Aç bakalım ne soruyor

(http://www.edebiyatogretmeni.net/forum/cocuk_edebiyati/cocuklar_icin_siirler_biriktirelim-t4731.0.html)

Bilindiği gibi henüz hayatının ilk yıllarında çocukların dinlediği masallar onların dil gelişimine olumlu etki gösterebilmektedir. Çünkü masal, çocuğun dünyasına uygun dil ve üslupla seslenmektedir. Çocukların ana dilinin gelişiminde masallardan sonra edebiyatının en zengin türü olan şiir çok önemli yere sahiptir. Bunun en önemli nedenlerinden biri masallar gibi şiirlerin de çocukların duygu ve düşüncelerini ifade etme biçimine yakın olmasıdır. Nitekim çocuk, masal dinlerken veya okurken hayal dünyasında dolaşmakta, beklenmedik bir olaydan diğerine geçmekte veya bağlantı kurmakta, düşüncelerini kırık kırık ifade edebilmektedir ki, buna benzer özelliklere biz şiir mısralarında da rastlamaktayız. Hatta çocuklar şiirlerdeki gibi cümle öğelerini normal sırasıyla söylememektedir. Aralarındaki bu gibi benzerlikler çocuğun şiirdeki dili hızlı anlamasına yardımcı olabilmektedir. Cahit Zarifoğlu'nun "Anlamak" adlı şiirinde çocuk babasını, annesini ve anneannesini anlamadığını kırık ve yarım cümlelerle ifade etmektedir:

Bazen anlıyorum

Bazen anlamıyorum

Annemi

Babamı

Ninemi

Annem şöyle der

Göstererek beni

Cin gibi maşallah

Cin ne demek

Gibi ne demek

Babam diyor ki

Bana bakarak

Altını üstüne getirmiş

Evin

Hiç yapabilir miyim

Dediklerini

Ninemse der bana

Topaç gibi (Zarifoğlu, 1991: 10)

Çocuğun dünyasında aile fertlerinin söylediklerinin anlam bulması zor görünmektedir. Çünkü baba, anne ve nine çocuğun dünyasına büyüklerin dünyasından ve büyüklerin diliyle seslenmektedir. Ailede bir tek dedesi çocuğa, onun diliyle seslenmektedir. Bu nedenle çocuk ailede sadece dedesini en zeki bulmakta ve onu anladığını belirtmektedir:

Bir dedem
Açık insan
Pek de zeki
Dilinden bal akar
Attaya gidelim der
Göz kırpar
Okşar
Sever
Bir de gıdıklar
Dedemi çok anlıyorum (Zarifoğlu, 1991: 10)

Türk çocuk şiirlerini dil ve üslup bakımından araştırdığımızda genel olarak şiirlerin açık ve anlaşılır şekilde yazıldığını görmekteyiz. Aynı zamanda Türk çocuk edebiyatındaki şiirlerde genellikle cümle öğelerinin sırası bakımından doğru cümlelere yer verilmiştir. Fakat bazı şiirlerde ise cümlelerdeki söz sırası bozulmuş, devrik cümle yapısı kullanılmıştır. Bunun örneğini Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın "Evimiz" şiirinde görebilmekteyiz:

Evimiz dört odalıdır
Hadi gezelim Tuncay
Yavaş yavaş hepsini.
Konuk odası süslü
Duvarlarda bezeklere baktıkça

Giderim uzaklara ben (Dağlarca, 1976: 227).

Şiirde devrik yapı kullanılsa da şiir basit bir dil ve üslupla verilmiştir ve anlamı açıktır. Çağdaş Türk çocuk şairlerinden Coşkun Ertepinar'ın "Cem'in Serçesi" şiirinde de bu sadelik ve berraklığı çok rahat gözlemlemekteyiz:

Küçük serçe, minik serçe,
Bu kışta kıyamette,
Bu dar akşamda
Yolun nereye?..
Ipslak kanatların,
Dumanlanmış gözlerin.
Annem görsün, gel, pencereye,
Alalım seni içeriye...
Küçük serçe, minik serçe,
Hadi korkma!
Kon ellerime, omuzlarıma
Serbestçe... (Ertepinar, 1978: 192)

Bazen Türk çocuk şiirlerinde, anlam bir ya da iki mısradan tamamlanmaktadır. Bu tür kısa mısralar çocukların şiirlerde verilen fikirleri daha iyi anlamalarını

kolaylaştırabilmektedir. Örneğin Cahit Zarifoğlu'nun çocuğun dilinden anne sevgisini ve onun verdiği güven duygusunu güzel bir dille ifade eden ve kısa olmasına rağmen anlam bakımından sade olan "Çalışan anne" şiiri, sadece 7 kelimedenden oluşmuştur:

Korkunç

Bir fırtına çıkıyor

Annem evden gidince (Zarifoğlu, 1991: 28)

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın "Kuş Ayak" eserinden alınmış aşağıdaki mısralar da bir iki kelimedenden oluşmuş şiirlere örnek gösterilebilir:

Serçeler

Ana Okullarına

Giderler besbelli.

Gitmeseler

Ta erkenden

Uyanmazlar besbelli.(Dağlarca, 1976: 48)

Çocuk edebiyatında kullanılan bir diğer yöntemse kurgusal anlatımdır. Kurgusal çocuk şiirlerinde genellikle herhangi bir hadise veya olay baştan sona anlatılmakta ve buradan belli bir sonuç çıkarılmaktadır. Fakat bazen de sonuç direk verilmemekte ve bu okura bırakılmaktadır. 1970-1990'lı yıllarda Türk çocuk edebiyatında kurgusal çocuk şiirlerine çok rastlayamamaktayız. Bunun başlıca nedenlerinden biri Türk halk şiirinde güzel ve rengarenk kurgusal şiir örnekleri olmasına rağmen, bu dönemin çocuk edebiyatında bu yöntemin çok az kullanılmasıdır.

Şiirlerde yabancı dillerden alınan veya Türkçede az rastlanılan kelimelerin kullanımı çocukların şiiri tam olarak anlamasını zorlaştırabileceği gibi onların şiire karşı olan ilgisini de azaltabilmektedir. Örneğin, Yalvaç Ural'ın "Sevdiğinden Ayrılmak Zarar Yaşama" şiirinin genelinde basit bir dil kullanılsa da şiirde "gabardıç" gibi Türkçede az rastlanan bir kelimenin kullanımı konuyu anlamada zorluk meydana getirmektedir:

Söyle gabardıç

Söyle

Döksem yüreğimin kederlerini

Acıgöle

Daha da mı acı olur dersin (<http://www.antoloji.com/sevdiginden-ayrilmak-zarar-yasama-siiri/>)

Sonuç

Genellikle çocuklara seslenen eserlerde kullanılan ifade tarzı, dil ve üslup özellikleri büyükler için yazılmış eserlerdekinden daha büyük önem arz etmektedir. Buna rağmen, yukarıda verilen örneklerin bazılarında da görüldüğü gibi, Türk çocuk şiirlerinde bu kural

bazen ihlal edilmiş ve şiirler çocuk psikolojisinden ve çocuk dünyasından uzak bir dille yazılmıştır. Sonuç olarak, dil ve üslubun doğru ve başarılı kullanılmaması çocukları edebi türlerden soğutabileceği gibi, onlarda sanatsal değerlerin ve zevklerin oluşmasına ve ana dilinin daha güzel gelişmesine fırsat vermemekte, ayrıca onları bu eserlerden alabilecekleri eğitsel değerlerden de yoksun bırakabilmektedir.

Kaynakça

- Akçiçek, G. (1995). Bulutlar Örtmese Güneşi. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Alpay, M. vd. (1975). Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları. Cem Yayınevi, İstanbul.
- Budakov, R.A. (1967). Literaturnıye yazıki i yazıkoviye stili, Moskova.
- Çınaroğlu, A. (1999). Şiir Gemisi, Uçanbalık Yayınları, İstanbul.
- Dağlarca, F. H., (1976). Kuş Ayak. Milliyet Yayınları, İstanbul.
- Ehmedova, A. (2006). Müasir Azerbaycan uşaq poeziyası (1980-1990-cı iller), BDU, Bakı.
- Ertepinar, C. (1978). Zaman Bahçesinde. 1. bs., İstanbul.
- Eserli, F. (1989). Rus bedii uşak nesrinin Azerbaycan diline tercümesi problemleri (1950-80-ci iller). Bakü.
- Gürel, Z. (2001). İkibine Doğru Çocuk Edebiyatımız, Çocuk Edebiyatı İhtisas Kütüphanesi Yayını, Ankara.
- İnal, A.(1992). Gönül Destanı, 1. bs., Veli Yayınları, İstanbul.
- Minnetoğlu, İ. (1979). Sevgiler, 1. bs., İstanbul.
- Oğuzkan, A. F. (2000). Çocuk Edebiyatı, 3. Bs., Anı Yayıncılık, Ankara.
- Oğuzkan, A.F. (1995). Çocuklar için Şiir Dünyası, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
- Qeşel, Q.V. (1971). Estetika. Moskova.
- Semed, V. (1970). Böyük sanat uğrunda. Bakü.
- Şirin, M.R. (2000). 99 Soruda Çocuk Edebiyatı (Ortak Yayın: Enginün, İ., Göknil, C., Gönen, M., Oğuzkan, A.F., Oktay, A., Oral, F., Şirin, M.R., Tuncer N.). İstanbul, Çocuk Vakfı Yayınları.
- Tevfik, F. (1965). Şermin, Şehir Matbaası, İstanbul.
- Yalçın, A., Ayaş, G. (2003). Çocuk edebiyatı, Akçağ Neşrleri, Ankara.
- Yazgan, B. (2010). Çocuk Şiirleri. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- Yetkin, S. K. (1969). Şiir Üzerine Düşünceler. Varlık Yayınları, İstanbul.
- Zarifoğlu, C. (1991). Gülcük, Beyan Yayınları, İstanbul.

Web adresleri

<http://www.antoloji.com/sevdiginden-ayrilmak-zarar-yasama-siiri/> (10 Mart 2012)

http://www.edebiyatogretmeni.net/forum/cocuk_edebiyati/cocuklar_icin_siirler_birikti_relim-t4731.0.html (10 Mart 2012)